

ТИМЧИШИН Павло Андрійович,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту поліцейської
діяльності

Національна академія внутрішніх справ,
м. Київ

Науковий керівник:

КИРДАН Богдан Васильович

кандидат юридичних наук, доцент

завідувач кафедри цивільного

права та процесу

Національна академія внутрішніх справ,
м. Київ

ВІДШКОДУВАННЯ МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ У РАЗІ НЕЗАКОННОГО ПОШИРЕННЯ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ У ЦИФРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Незаконне поширення персональних даних у цифровому середовищі порушує порядок обробки інформації та водночас може втручатися у приватне життя людини, її гідність, безпеку та ділову репутацію. У відкритому доступі можуть опинитися паспортні дані, адреса проживання, номер телефону, реєстраційний номер облікової картки платника податків, зображення особи, відомості про місце роботи, сімейне життя, стан здоров'я або інші дані, за якими людину можна прямо чи опосередковано ідентифікувати. У цифровому середовищі такі відомості швидко копіюються, пересилаються через месенджери, потрапляють у соціальні мережі, телеграм-канали, боти або закриті групи, після чого особа втрачає можливість самостійно контролювати подальше поширення інформації про себе. Через це цивільно-правовий захист у таких випадках не може зводитися лише до видалення окремої публікації. Якщо незаконне поширення даних спричинило душевні страждання, відчуття небезпеки, приниження, втрату приватності або інші немайнові наслідки, особа має право вимагати відшкодування моральної шкоди.

За Законом України «Про захист персональних даних» персональними даними є відомості або сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована [1]. Обробка таких даних охоплює їх збирання, зберігання, використання, поширення, зміну, знеособлення та знищення, а використання персональних даних здійснюється за згодою суб'єкта персональних даних або відповідно до закону [1]. Поширення персональних даних без згоди особи допускається лише у випадках, визначених законом, і не може виходити за межі мети, для якої такі дані були зібрані або надані. Порушення цивільних прав виникає тоді, коли відомості про особу використовуються без належної правової підстави, передаються стороннім особам, оприлюднюються у відкритому доступі або застосовуються способом, який зачіпає особисті немайнові права людини, створює ризик використання її даних у шахрайських діях або призводить до майнової шкоди.

У разі незаконного поширення персональних даних особа може використовувати способи захисту, передбачені Цивільним кодексом України, зокрема припинення дії, яка порушує право, відновлення попереднього становища, відшкодування збитків і моральної шкоди. За статтями 15 і 16 цього Кодексу кожна особа має право на захист свого цивільного права та інтересу, а стаття 23 Цивільного кодексу України передбачає відшкодування моральної шкоди, яка може проявлятися у душевних стражданнях, приниженні честі та гідності, погіршенні ділової репутації або інших негативних наслідках [2]. Звернення до суду в такій категорії спорів має ґрунтуватися на підтвердженні того, які саме персональні дані були поширені, ким вони використані, яке право особи порушено та які наслідки настали. Поширення адреси проживання, номера телефону, РНОКПП, фотографії, відомостей про сімейне життя або стан здоров'я оцінюється з урахуванням того, як таке оприлюднення вплинуло на приватність, безпеку та звичний спосіб життя особи.

У постанові Верховного Суду України від 27 вересня 2017 року у справі № 369/5585/15-ц, провадження № 6-1435цс17, суд оцінив вимогу про відшкодування моральної шкоди після поширення в мережі Інтернет телефонної розмови клієнта та його персональних даних. Суди попередніх інстанцій відмовили у відшкодуванні моральної шкоди, посилаючись на те, що Закон України «Про захист персональних даних» прямо не передбачає такого способу захисту, однак Верховний Суд України з цим не погодився. Суд зазначив, що позивач пов'язував моральну шкоду з душевними стражданнями, спричиненими неправомірними діями відповідача, а відсутність у спеціальному законі окремої норми про моральну шкоду не виключає застосування загальних положень цивільного законодавства про захист особистих немайнових прав і відшкодування моральної шкоди [3]. У таких правовідносинах підставою для компенсації є не саме формальне порушення порядку обробки даних, а доведені немайнові наслідки, спричинені незаконним поширенням інформації про особу.

У постанові Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 18 лютого 2025 року у справі № 344/14321/23, провадження № 61-15035св24, суд надав оцінку поширенню у соціальній мережі інформації та фотографій особи. Верховний Суд застосував статтю 14 Закону України «Про захист персональних даних» і виходив із того, що поширення персональних даних без згоди допускається лише у випадках, визначених законом [4]. Такий висновок дає підстави розглядати незаконне оприлюднення фотографій, контактних даних або відомостей про приватне життя як порушення особистих немайнових прав, якщо відповідач не довів наявність згоди або іншої законної підстави для поширення.

У щорічній доповіді Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини за 2025 рік наведено дані про значну кількість звернень у сфері захисту персональних даних. До Уповноваженого надійшло 2109 звернень, які містили 2262 повідомлення у сфері захисту персональних даних, з них 1422 стосувалися незаконної обробки персональних даних. У 2025 році також проведено 98 перевірок щодо дотримання законодавства про захист персональних даних, за результатами яких видано 75 приписів про усунення порушень [5]. У доповіді наведено випадок звернення військовослужбовця через оприлюднення в телеграм-ботах його прізвища, імені, по

батькові, дати народження, РНОКПП, паспортних даних, адреси проживання та номера телефону. Після розгляду цього звернення матеріали були направлені до Національної поліції України, а відомості внесено до Єдиного реєстру досудових розслідувань за фактом незаконного поширення конфіденційної інформації про особу [5]. Кримінально-правова оцінка незаконного поширення персональних даних у такому випадку не виключає цивільно-правового захисту. Потерпіла особа може заявити цивільний позов у кримінальному провадженні або окремо звернутися до суду з вимогою про відшкодування моральної шкоди.

Подальше вдосконалення захисту персональних даних може охоплювати не лише завдяки впровадженню нових технологій для виявлення відкрито оприлюднених відомостей про особу, а й підвищення безпеки інформаційних систем, у яких такі дані обробляються. Насамперед це стосується державних реєстрів, баз даних органів державної влади, інформаційних ресурсів, що використовуються під час оформлення документів, надання адміністративних послуг, реєстраційних дій або перевірки особи. Практично корисним може бути посилення контролю за доступом працівників до таких систем, фіксація кожної дії з персональними даними, швидке виявлення масового копіювання або нетипового перегляду інформації, а також автоматичне повідомлення відповідального підрозділу про можливий витік. Такі заходи не усувають повністю ризик незаконного поширення персональних даних, але зменшують можливість їх непомітного копіювання, передання стороннім особам і подальшого використання у цифровому середовищі. Паралельно має посилюватися цифрова обізнаність осіб, які передають персональні дані під час користування онлайн-сервісами, оформлення замовлень або взаємодії з представниками невідомих компаній. Поєднання технічного захисту інформаційних систем і обережної поведінки самої особи дозволяє швидше фіксувати порушення, обмежувати подальше поширення даних і готувати докази для цивільно-правової вимоги про відшкодування моральної шкоди.

Отже, відшкодування моральної шкоди у разі незаконного поширення персональних даних у цифровому середовищі залежить від належного підтвердження самого порушення, його наслідків і зв'язку між діями відповідача та заявленою шкодою. Персональні дані дозволяють ідентифікувати людину, а їх незаконне оприлюднення може втручатися у приватне життя, створювати ризики для безпеки, шкодити гідності, діловій репутації та звичному способу життя. Тому відшкодування моральної шкоди у таких випадках має обґрунтовуватися своєчасною фіксацією незаконного поширення, встановленням особи порушника, видаленням або обмеженням доступу до оприлюднених даних і доказами реальних немайнових наслідків для потерпілої особи.

Список використаних джерел:

1. Про захист персональних даних : Закон України від 01 черв. 2010 р. № 2297-VI. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17> (дата звернення: 28.04.2026).
2. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16 січ. 2003 р. № 435-IV. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 28.04.2026).

3. Постанова Верховного Суду України від 27 верес. 2017 р. у справі № 369/5585/15-ц, провадження № 6-1435цс17. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/70427210> (дата звернення: 28.04.2026).

4. Постанова Верховного Суду від 18 лют. 2025 р. у справі № 344/14321/23, провадження № 61-15035св24. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125540074> (дата звернення: 28.04.2026).

5. Щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні у 2025 році. Київ, 2026. URL: <https://www.ombudsman.gov.ua/storage/app/media/uploaded-files/2-22042026-0951-shchorichna-dopovid-upovnovazhenogo-2025.pdf> (дата звернення: 28.04.2026).

ТИМОШЕНКО Богдан,
здобувач вищої освіти ННІ підготовки
фахівців для підрозділів кримінальної поліції
Донецький державний університет
внутрішніх справ
м. Донецьк
Науковий керівник:
ПАНФІЛОВА-ТУРЧІНА Алла
старший викладач кафедри
цивільно-правових дисциплін,
Донецький державний університет
внутрішніх справ,
м. Донецьк

ПРОБЛЕМИ ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ ВНАСЛІДОК ВІЙНИ

Актуальність дослідження зумовлена безпрецедентними масштабами руйнувань цивільної інфраструктури та приватного майна, спричинених збройною агресією РФ, які поставили перед національною правовою системою складне завдання щодо формування ефективних механізмів репарації за нових реалій. Традиційні інститути цивільного права, орієнтовані переважно на функціонування в умовах мирного часу, виявилися недостатньо адаптованими до вирішення нових специфічних проблем, зокрема: подолання судового імунітету держави-агресора, розроблення спрощених стандартів доказування в умовах ведення бойових дій, а також гармонізації національних процедур із міжнародними компенсаційними механізмами.

У частині 1 ст. 22 Цивільного кодексу України визначено, що особа, якій завдано збитків у результаті порушення її цивільного права, має право на їх відшкодування. Також ч. 1 ст. 23 ЦК України встановлено, що особа має право на